

شناسایی نقش والدین در آموزش مجازی: مقطع ابتدایی

ام البنین همتی پور *
صالح اسمعیلی گوجار **
حبیبه مرادی ***

چکیده

هدف این پژوهش، شناسایی نقش والدین در آموزش مجازی است. روش پژوهش حاضر، کیفی و از نوع داده بنیاد است. جهت گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شد. ابزار جمع آوری داده‌ها از طریق مصاحبه بدون ساختار صورت گرفت. جامعه پژوهش، را والدین دانش آموزان پایه دوم یکی از مدارس مقطع ابتدایی شهرستان دلیجان استان مرکزی تشکیل می‌دادند، که با روش نمونه‌گیری غیر تصادفی داوطلبانه و در دسترس تعداد ۱۵ نفر انتخاب شدند. پس از رسیدن به اشباع نظری داده‌ها، فرایند تحلیل آنها، در سه مرحله کدگذاری باز و محوری و گزینشی جهت شناسایی نقش والدین در آموزش مجازی صورت پذیرفت. روایی داده‌ها از طریق مثلث سازی، تایید مطالب مصاحبه توسط خود والدین، رعایت الزامات مناسب با رویش نظریه نقش والدین در آموزش مجازی و پایایی داده‌ها نیز با مشارکت متخصصان در تحلیل داده‌ها و استفاده از فرایند ساخت یافته برای نگارش داده‌ها تامین شد. در نهایت مدل نقش اصلی والدین در آموزش مجازی با مقوله‌های اصلی تامین کننده، تسهیل کننده، هدایت کننده و پرورش دهنده شناسایی شد. مدل مذکور که برای مدیریت کارآمد و اثربخش یادگیری در آینده می‌تواند مبنایی جهت طراحی برنامه درسی مورد استفاده قرار گیرد.

واژگان کلیدی

آموزش، یادگیری، آموزش مجازی، نقش والدین

* دانشجوی دکتری مدیریت آموزش عالی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
omolbaninhamati@gmail.com

** دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
*** کارشناسی ارشد آموزش بزرگسالان، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

نویسنده مسؤول یا طرف مکاتبه: ام البنین همتی پور

مقدمه

معایب روش‌های آموزش سنتی همزمان با تغییرات دنیای مدرن و شیوع بیماری ناشی از ویروس کرونا و تعطیلی مدارس ناشی از این بیماری، ضرورت رویکرد جدیدی به آموزش و به‌ویژه آموزش‌های مجازی، بازخورد و مربیگری مجازی را در امتداد وظایف معلم و اساتید برای خدمت‌رسانی در زمان تعطیلی مدارس و دانشگاه، مطرح می‌کنند (Keefe, 2020). آموزش مجازی، حتی قبل از شیوع این بیماری، روشی نوظهور در صنعت آموزش، در سراسر جهان بوده‌است؛ که کشورهای پیشرفته، استفاده از این روش آموزش را تا پیش از این، در محیط‌های آموزشی انتخاب کرده بودند. تلاش‌ها جهت شناسایی و پوشش نقاط ضعف این روش آموزش را ادامه دادند (Shahzad et al., 2020).

از یک سو، مبتنی بودن آموزش‌های مجازی به عنوان نوین‌ترین روش آموزش فعلی بر نظریه سازنده‌گرایی، ضرورت حضور سایر عوامل موثر مانند والدین، در کنار نقش معلم در آموزش به دانش‌آموزان را برجسته می‌کند و از سویی دیگر، یکی از معیارهای انتخاب مدارس از طرف والدین، اثربخشی عملکرد مدارس و میزان پایداری آنها به استانداردهای علمی است. داده‌ها حاکی از آن است که بسیاری از والدین فعالانه به ارزیابی عملکرد مدارس و سطح کیفیت آموزش آنها می‌پردازند و برای پیشرفت تحصیلی فرزندانشان ارزش قائل هستند (Burgess, Greaves, 2019). والدین، با کسب اطمینان حاصل از خدمات آموزشی مدارس برای فرزندان خود، ترجیح می‌دهند از فعالیت‌های علمی و غیرعلمی توسط همه اعضای مدرسه نسبت به فرزندانشان، پشتیبانی کنند و با مشارکت در حمایت‌های شناختی و رفتاری فرزندان خود سهم باشند، تا پیشرفت تحصیلی آنها را تسهیل بخشند (Kayama & Haight, 2018). با توسعه آموزش الکترونیکی به‌عنوان یک تجربه آموزشی جدید، مجموعه فعالیت‌های آموزشی با استفاده از ابزارهای الکترونیکی صورت گرفت. برخی آموزش الکترونیکی را یک سیستم مدل‌سازی شده برای تدریس و یادگیری مؤثر می‌دانند (Haji et al., 2021).

به ویژه در آموزش‌های مجازی که مشارکت والدین، علاوه بر تسهیل حمایت‌های شناختی و رفتاری در زمینه کمک به مدیریت هیجانات دانش‌آموزان نیز بسیار مهم تلقی می‌شوند. زیرا آموزش مجازی، تأثیر قابل توجهی بر پریشانی روانشناختی دانش‌آموزان، یعنی وضعیت هیجانی و ناراحت‌کننده که غالباً با ترس و اضطراب همراه است، دارد. ترس، از دست دادن سال

تحصیلی عامل مهم، پریشانی روانشناختی آنان است. بطور کلی تأثیر "افزایش آموزش الکترونیکی" بر "ترس از دست دادن سال تحصیلی" بر سلامت روان دانشجویان تأیید شده است (Hasan & Bao, 2020) از جمله راهکارهایی که می‌تواند در جهت مدیریت بهتر هیجانات و بهزیستی ذهنی دانش آموز انجام شود، مشارکت والدین در حین انجام این آموزش‌هاست. زیرا گسترش دسترسی به اینترنت و استفاده از ابزارهای وب می‌تواند ارتباط بین والدین و مربیان را تسهیل و موانع ارتباط را کاهش دهد و مشارکت والدین را در یادگیری کودکان تقویت کند. فراهم‌سازی یک بستر چندرسانه‌ای، موجب افزایش ارتباط و اشتراک اطلاعات را در بین مربیان، والدین و فرزندان می‌شود و مشارکت والدین را در یادگیری دانش‌آموزان تسهیل می‌کند (Laranjeiro, Antunes & Santos, 2017). استفاده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند، منجر به توسعه کیفیت آموزش، گسترش شانس‌های یادگیری و در دسترس بودن آموزش شود. تأکید بر استفاده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش می‌تواند، منجر به دستیابی به دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای عملکرد مؤثر در جهان امروزی شود (Niaz Azari et al., 2012).

از این رو تلاقی موارد فوق باعث شده‌است تا امروزه، هدف نهایی رهبری مدرسه، حمایت از یادگیری در داخل و خارج از مدرسه تعیین شود. این امر، رهبران مدارس را درگیر یک شبکه پیچیده از روابط می‌کند، که نه تنها با کارکنان و دانش‌آموزان، بلکه با جامعه گسترده‌تری مانند والدین درگیر شوند. این بدان معنی است که وظایف رهبر مدرسه از مکان مدرسه فراتر می‌رود، به همین نسبت که یادگیری از محدوده مدرسه بسط پیدا می‌کند، محیط یادگیری در خانه، به ویژه برای حمایت از دانش‌آموزانی که در معرض خطر عدم موفقیت در سیستم فعلی هستند، نیز مورد توجه قرار می‌گیرد (Goodall, 2018).

تحقیقات متعددی ضرورت توجه به نقش والدین را نشان داده‌اند. باتول و راز (Batool & Raiz, 2020). نشان دادند که متخصصان تعلیم و تربیت به طور مداوم بر اهمیت مشارکت والدین در آموزش دانش‌آموزان تمرکز کرده‌اند. نتایج تحقیقات آنها همبستگی‌های مثبت بین مشارکت والدین و فعالیت‌های درسی و برنامه درسی یادگیرندگان را نشان داد. مشارکت مؤثر والدین، بخشی از برنامه درسی است که به منظور افزایش یادگیری دانش‌آموزان باید مد نظر متخصصان حوزه تعلیم و تربیت قرار گیرد.

گونزالس و همکاران (Gonzales & Gabel, 2017) در ایالات متحده آمریکا نشان دادند که مشارکت والدین بخش مهمی از آموزش به دانش‌آموزان است. معلمان اغلب برای کسب موفقیت‌های دانش‌آموزان به والدین آنها اعتماد می‌کنند بنابراین این نیاز وجود دارد تا مربیان برای

جلب اعتماد و مشارکت بیشتر والدین نسبت به مدرسه آموزش ببینند. در این تحقیق، آموزش مربیان برای جلب مشارکت والدین، بخشی از ارزیابی صحیح و رفع نیازهای دانش آموزان محسوب می شود و اگر مربیان از آمادگی کافی در این زمینه برخوردار نباشند به همین نسبت توانایی مدارس و مربیان در ارزیابی صحیح و رفع نیازهای دانش آموزان به این دلیل ارائه اطلاعات غلط و گمراه شدن والدین در اعتماد به مدرسه زیر سوال می رود. همچنین در پژوهشی مشابه کارپنتر و همکاران (Carpenter et al., 2016) بررسی عملکرد مدارس موفق، نشان می دهد که این مدارس علاوه بر اینکه از موفقیت های بالا در میان دانش آموزان خود حمایت می کنند، مشارکت بیشتر والدین را نیز تقویت کرده اند. این تحقیق مطرح می کند که چگونه نقش ها، دیدگاه های والدین و اعضای جامعه مدرسه در روابط بین خانواده و مدرسه و مشارکت والدین تاثیر می گذارد.

در مرور پیشینه تحقیقات خارجی مشارکت والدین می توان موارد ذیل را اشاره نمود. نتایج تحقیقات ضامن و همکاران، ۲۰۱۶ با هدف بررسی نقش والدین در آموزش های مجازی نشان داد که والدین پنج نقش واسطه گری از راه دور، یادگیری مشارکتی، استفاده مشترک، میانجیگری فعال و میانجی گری محدود کننده را در آموزش های مجازی فرزندان خود اعمال می کنند (Zaman et al., 2016). در تحقیقی دیگر توسط ناکن و جانزس، ۲۰۱۷ که با هدف بررسی راهبردهای رایج والدین در برخورد با استفاده کودکان از رسانه های دیجیتال انجام دادند، نتایج نشان داد والدین علاوه بر راهبردهای "استفاده مشترک"، "میانجیگری فعال" و "میانجیگری محدود کننده" سعی می کنند از "نظارت" و "پشتیبانی فنی" نیز استفاده نمایند (Nikken & Jansz, 2017). تحقیق کانگ (Kong, 2018) با هدف بررسی درک، حمایت و نگرانی والدین از یادگیری الکترونیکی و مشارکت مدرسه و والدین، برای توزیع مسئولیت ها بین آنها (والدین و مدارس) انجام شد. نتایج نشان داد که چهار نوع حمایت والدین و شش زمینه اصلی نگرانی آنها وجود دارد. به موجب آن والدین باید سیاست یادگیری الکترونیکی فعال را در خانه برای نظارت، پشتیبانی و الهام از آموزش الکترونیکی اجرا کنند و مدارس نیز باید یک سیاست جامع برای رفع نگرانی والدین برای پاسخگویی و جلب حمایت والدین، تنظیم کنند. مدارس می توانند درک آموزشی والدین از آموزش الکترونیکی را افزایش دهند و نگرانی های والدین را از طریق ارتباطات مدرسه و والدین و حمایت همسالان برطرف کنند.

مرور تحقیقات داخلی نشان داد که مقالاتی که به طور مستقیم به نقش والدین در آموزش مجازی پردازد انجام نشده است، اما تحقیقات مرتبط مانند تحقیقات شه پناه و همکاران (Shahpanah et al., 2017) با هدف سنجش آمادگی اولیاء برای استفاده از امکانات هوشمند نشان داد که اولیاء

بایستی در حوزه‌هایی از قبیل فعالیت‌های دانش‌آموزان، سواد رایانه‌ای، فرهنگ، تجهیزات و امکانات جهت مشارکت در مدارس هوشمند آمادگی کافی را کسب کرده‌باشند تحقیقات گوهری و همکاران (Gohari et al., 2015) باهدف بررسی موانع مشارکت والدین در امور مدارس نشان داد که عدم شناخت والدین از اهداف آموزشی، تغییرات سریع برنامه‌درسی و آموزشی، ناتوانی آنها در تطبیق با برنامه‌ها و کمبود وقت از مهم‌ترین موانع مشارکت والدین با مدارس محسوب می‌شوند. تحقیقات میرکی‌زاده و ستاری (Mirkizadeh & Sattari, 2017) با هدف بررسی رابطه مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نشان داد که بین مشارکت والدین با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. با مولفه‌های نظارت و ارتباط آموزشی، مشارکت والدین می‌تواند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را پیش‌بینی نمود.

ارائه آموزش‌های مجازی می‌تواند فرصتی فراهم کند که بازیگران عرصه تعلیم و تربیت از جمله والدین دانش‌آموزان را بر مبنای اصول صحیح بیان شده در اسناد بالادستی از جمله مبانی نظری تحول بنیادین و سند تحول بنیادین، بازطراحی کرده و نظام تعلیم و تربیت را یک گام به سمت اهداف خود به پیش ببرد.

در این اسناد، حق بر تربیت از جمله موضوعاتی است که دو جنبه فردی و اجتماعی دارد که استیفای این حق با تکلیف نهادهای مختلف جامعه همراه است. در جنبه فردی تربیت، فرد و خانواده صاحب حق و تکلیف‌اند. لذا به‌طور کلی مسئولیت اولیه و اصلی تربیت کودکان با والدین است و دولت نقش مکمل و ناظر را به عهده دارد. ولی ایفای جنبه اجتماعی، حق بر تربیت باید با مسئولیت ارکان تربیت و همه نهادهای سهیم صورت پذیرد که در تربیت رسمی و عمومی مسئولیت اصلی بر عهده حاکمیت است و والدین نقش مکمل و ناظر را دارند. درعین حال والدین (خانواده) در فرایند تربیت رسمی و عمومی فرزندان خود از حقوق زیر برخوردارند:

- حق انتخاب نوع تربیت فرزندان خود (در چارچوب فلسفه تربیتی جامعه)؛
- در حد توانایی و صلاحیت؛ حق مشارکت در مدیریت نظام تربیت رسمی و عمومی
- حق مشارکت در جریان تربیت فرزندان خود
- حق نظارت بر نظام تربیت رسمی و عمومی

همچنین منافی از قبیل «ارتقای جایگاه و نقش تربیتی خانواده و مشارکت اثربخش آن با نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی» و «افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های آموزشی و تربیتی مدرسه، برگزاری دوره‌های آموزشی اثربخش، ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر

و آسیب‌زا برای هم‌سوسازی اهداف و روش‌های تربیتی خانواده و مدرسه» از نمونه تأکیدات سند تحول است.

دیدگاه‌های مختلفی در زمینه نقش خانواده در آموزش وجود دارد که عبارت‌اند از:

الف) خانواده هیچ دخالتی در آموزش دانش‌آموز ندارد.

ب) خانواده نقش پیگیری‌کننده و بررسی فرایند آموزش دانش‌آموز را دارد.

ج) خانواده در آموزش دانش‌آموز دخیل است و نقش یاددهنده دارد.

پژوهش حاضر، با تأکید بر نقش والدین در آموزش که با شرایط فعلی شیوع گسترده ویروس کرونا و ضرورت حفظ جسم و جان دانش‌آموزان به شکل مجازی صورت می‌گیرد، با هدف شناسایی نقش والدین در آموزش مجازی انجام شده است. بدیهی است با توجه به اینکه آموزش مجازی به شکل فعلی آن تا قبل از شیوع ویروس کرونا مورد توجه قرار نگرفته بود، کلیه بازیگران نظام آموزش و به ویژه والدین را امروزه با عدم آمادگی کافی در وضعیتی کاملاً مبهم و پرچالش در زمینه وظایفشان قرار داده است. لذا در این پژوهش، نقش والدین در بستر آموزش مجازی مورد توجه قرار گرفته است تا با شفاف ساختن، نقش آنها در آموزش مجازی، زمینه کارآمدتر ساختن این نوع آموزش را در برنامه‌ریزی‌های آموزشی آینده، مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار دهد و به این سوالات پاسخ می‌دهد که

مولفه‌های اصلی تشکیل دهنده نقش والدین در آموزش والدین کدامند؟

الگوی مفهومی مناسب برای نقش والدین در آموزش مجازی چیست؟

روش

پژوهش حاضر با توجه به اینکه به دنبال شناخت ماهیت نقش والدین در آموزش مجازی بود، از لحاظ هدف پژوهش از نوع اهداف بنیادین است. از حیث رویکرد تحقیق، کیفی و روش داده بنیاد است که ابزار جمع‌آوری داده‌های تحقیق با استفاده از روش مصاحبه بدون ساختار به دلیل عدم وجود مقوله‌ی از پیش تعیین شده و همچنین فهم عمیق نقطه نظرات والدین در رابطه با نقش خود در آموزش مجازی از این نوع مصاحبه استفاده گردید. جامعه تحقیق والدین کلیه دانش‌آموزان پایه دوم مقطع ابتدایی مدرسه محبوبه شاهد شهرستان دلیجان به تعداد ۳۵ بود که با نمونه‌گیری غیر تصادفی داوطلبانه و در دسترس یعنی والدینی که بیشترین میزان مشارکت با معلم را در آموزش مجازی فرزندان خود داشتند، به تعداد ۱۵ نفر مصاحبه انجام شد. با توجه به اینکه اشباع نظری داده،

به نحوی که مفاهیم جدیدی پس از تحلیل هر مصاحبه تولید نگردد، ملاک تعیین حجم نمونه بود، این امر در نمونه ۱۳ محقق شد ولی جهت اطمینان بیشتر تا نمونه ۱۵ ادامه یافت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابتدا مصاحبه‌ها پیاده‌سازی و ثبت شدند، سپس مفاهیم مکنون در سطر به سطر یادداشت‌ها با رهیافت کدگذاری باز شناسایی شدند. این مفاهیم فضای معنایی پدیده نقش والدین را در آموزش مجازی توصیف می‌کردند. در مرحله بعد یعنی کدگذاری محوری، کلیه مفاهیم استخراج شده در مرحله قبل براساس مقایسه مستمر بین تفاوتها و تشابهات در قالب مفهوم غالب تر که "مقوله" نام دارد، جای گرفتند. مقوله‌های متعددی در این مرحله شناسایی شدند. مقوله‌ها براساس بعد تعاملی و رابطه منطقی و تحلیلی که با یکدیگر داشتند، در یک خط داستان قرار گرفتند. در نهایت با کدگذاری گزینشی، مقوله هسته‌ای پدیده اصلی نقش والدین در آموزش مجازی، استخراج گردید، در این مرحله بستر و شرایطی و پیامدهایی که مقوله هسته‌ای را ایجاد می‌کرد به شکل یک مدل پارادیمی ترسیم گشت. روایی یافته‌ها از طریق مقایسه مداوم آن با تحقیقات مندرج در مبانی نظری صورت گرفت. همچنین برای افزایش روایی یافته‌ها، الزامات مناسب با رویش نظریه نقش والدین در آموزش مجازی، بکاربرده شد، بدین ترتیب که والدین دانش‌آموزان مدرسه شاهد انتخاب شدند این امر از سه نقطه نظر حائز اهمیت است. اول: مدرسه شاهد که موقعیت علمی برجسته‌ای از نظر والدین و معلمان جهت کاربست ایده‌های نوین آموزش در آموزش مجازی دارد و تلاش‌های بسیاری را مسئولان این مدرسه جهت انتقال آن به والدین و افزایش آگاهی آنها در آموزش مجازی انجام داده‌اند و دوم: موقعیت مالی والدین به گونه‌ای بود که از امکانات و وسایل الکترونیکی مناسبی جهت شرکت خود و فرزندانشان در آموزش مجازی برخوردار بودند. سوم: دانش‌آموزان مقطع ابتدایی به دلیل عدم درک عمیق و استقلال علمی و فعالیت فیزیکی زیاد آنها در حین آموزش مجازی ایجاب می‌کرد که والدین نقش پررنگ‌تری نسبت به سایر دانش‌آموزان مقاطع تحصیلی در آموزش مجازی فرزند خود داشته‌باشند. رعایت موارد فوق از نظر متخصصان حوزه آموزش، روایی رویش نظریه نقش والدین در آموزش مجازی را افزایش می‌داد، بنابراین در تحقیق حاضر لحاظ شده‌است. تایید مطالب مصاحبه از طریق خود والدین و مثلث سازی و استفاده از سایر منابع مرتبط با موضوع نیز، راهبردهای دیگری جهت افزایش روایی این تحقیق بود. پایایی تحقیق نیز با استفاده از مشارکت سه نفر از متخصصان حوزه آموزش رشته‌های برنامه درسی و تکنولوژی آموزشی در تحلیل یافته‌ها و بکاربردن فرایند ساخت یافته در جمع آوری و تحلیل مصاحبه‌ها یعنی ثبت، نوشتن و تفسیر هر مصاحبه قبل از مصاحبه بعدی نیز لحاظ شده‌است.

یافته‌ها

سوال اول: مولفه‌های اصلی تشکیل دهنده نقش والدین در آموزش مجازی چیست؟ برای پاسخگویی به پرسش مذکور، والدین، تجربه خود را از وظایفی که در طول مدت اجرای آموزش مجازی انجام داده بودند و باید سایر والدین نیز برای آموزش مجازی کلیه دانش آموزان مقطع ابتدایی خود رعایت نمایند، ارائه دادند. سپس با کدگذاری و تقلیل و دسته‌بندی داده‌ها براساس وجوه اشتراک و افتراق مفهومی ۴ مقوله اصلی و ۸ مقوله فرعی شناسایی شدند. بدیهی است که در فرایند تحلیل داده‌ها، مقایسه مداوم با نقش‌های طراحی شده والدین که در مبانی نظری به آن اشاره شد، صورت پذیرفته‌است. نقش‌های والدین با توجه به یافته‌های حاکم در مبانی نظری و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر، در قالب ابعاد الگوی کدگذاری محوری شامل چهار نقش اصلی تامین کننده، تسهیل کننده، هدایت کننده و پرورش دهنده برای پدیده محوری مورد مطالعه شناسایی شدند.

جدول ۱: نتایج کدگذاری محوری

کدگذاری باز	کدگذاری محوری	کدگذاری گزینشی
تامین کننده	نیازهای فنی و فیزیکی	تهیه وسایل و ابزار الکترونیکی
		یادآوری زمان شروع کلاس‌ها به فرزندان
		در نظر گرفتن زمان استراحت کافی برای فرزندان
		یادآوری قوانین کلاس مجازی به فرزندان
		یادآوری زمان انجام تکالیف درسی
		افزایش مهارت کار با ابزار الکترونیکی
		در نظر گرفتن محیط فیزیکی آرام
		تهیه سایر منابع آموزشی مکمل
		در نظر گرفتن تغذیه مناسب
نیازهای روحی و روانی	نیازهای روحی و روانی	آرامش داده به فرزندان از طریق حضور فیزیکی والدین در کنار آنها
		کاهش اضطراب خود و فرزندان
		داشتن روحیه مثبت همکاری
		ایجاد نگرش مثبت به آموزش مجازی
		ایجاد نگرش مثبت نسبت به معلم در فضای آموزش مجازی

توجه به بازخوردهای مربی برقراری ارتباط مستمر با مربی در جریان قرار گرفتن از روند پیشرفت فرزندان نظارت بر نحوه انجام تکالیف کلاسی در منزل	توانمندسازی مهارت‌های شناختی	تسهیل کننده
اختصاص دادن زمان جهت گفتگو بین خود و فرزندان اعطای وظایف خاص و محدود به فرزندان در امور منزل متناسب با محتوای آموزشی آموزش نظم در انجام کارهای روزانه آموزش برنامه‌ریزی در انجام کارهای روزانه	توانمندسازی مهارت‌های اجتماعی	
افزایش آگاهی از سبک یادگیری فرزندان خود افزایش درک و آگاهی والدین از دغدغه‌ها و مسائل آموزشی (نقاط ضعف آموزشی) فرزندان خود افزایش درک و آگاهی والدین از حوزه‌های بسیار جذاب آموزشی فرزندان خود افزایش آگاهی والدین از روشهای تدریس مانند کاوشگری، بارش مغزی	حصول به یادگیری مستقل	هدایت کننده
مشارکت در انتخاب محتوای آموزشی مشارکت در طراحی محتوای آموزشی همکاری با معلم جهت ایجاد فضای آموزشی پویا مسئولیت پذیری و تعهد بیشتر والدین در ارتقای کیفیت آموزش	حصول به اهداف آموزشی	
ارائه راهکارهایی جهت گسترش حیطه تجربه‌ورزی فرزندان (اجتماعی، آموزشی، اخلاقی) توجه و همکاری کلیه اعضای خانواده جهت درک بیشتر تأثیرات و پیامدهای فضای آموزش مجازی در منزل توجه و همکاری کلیه اعضای خانواده جهت تلاش بیشتر در اجرای محتوای های آموزش مجازی آگاهی بیشتر والدین از ویژگیهای شخصیتی (خجالتی، پرخاشگر، زمینه‌های علاقه مندی و....) تلاش بیشتر والدین در بهبود ویژگیهای شخصیتی فرزندان (خجالتی، پرخاشگری و....).	هنجارهای درون فردی	پرورش دهنده

هنجارهای بین فردی همفکری والدین با یکدیگر جهت شناسایی راه درست
 پرورش مهارت‌های شخصیتی-اخلاقی
 توجه بیشتر والدین به رفتار خود به عنوان منشا اثر
 تلاش جهت شفاف شدن حوزه‌های اختلاف (تفاوت و
 تشابه) والدین و فرزندان

در زمینه نقش تامین‌کننده والدین و وظایف مختلفی از قبیل تامین نیازهای فنی و فیزیکی و نیازهای روانی دارند. در زمینه نیازهای فنی و فیزیکی برای اجرای موثر آموزش‌های مجازی دانش‌آموزان نیاز به وسایل و ابزار الکترونیکی، اطلاع از زمان شروع کلاس‌ها، استراحت کافی، اطلاع از قوانین کلاس مجازی، اطلاع از زمان انجام تکالیف درسی، مهارت کار با ابزار الکترونیکی، داشتن محیطی آرام، منابع آموزشی مکمل و تغذیه مناسب دارند. همچنین در زمینه نیازهای روانی می‌توان به مفاهیمی مانند آرامش، کاهش اضطراب خود و فرزندان، داشتن روحیه مثبت همکاری و نگرش مثبت اشاره کرد. این دو نیاز مکمل یکدیگر در نقش تامین‌کنندگی والدین می‌باشند. برآورده شدن نیازهای مربوط به این نقش والدین مقدمات اولیه و بنیادین آموزش‌های مجازی را فراهم می‌کند. توجه به هر دو بعد در کنار هم برای ارائه آموزش‌های مجازی ضروری است در حالی که معمولاً نیازهای روانی نادیده گرفته می‌شوند و این سبب ایجاد فشار و استرس زیادی برای فرزندان می‌شود.

پیگیری بیشتر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزش‌های مجازی، والدین را به نقش تسهیل‌کنندگی هدایت می‌کند. این نقش، دو بخش توانمندسازی مهارت‌های شناختی و بخش مهارت‌های اجتماعی را در برمی‌گیرد. توانمندسازی مهارت‌های شناختی بیشتر با پیشرفت تحصیلی برای والدین شناخته می‌شود. مهمترین وظایف والدین در این زمینه: توجه به بازخوردهای مربی، برقراری ارتباط مستمر با مربی، در جریان قرار گرفتن از روند پیشرفت فرزندان و نظارت بر نحوه انجام تکالیف کلاسی در منزل است. در بخش مهارت اجتماعی اختصاص دادن زمان جهت گفتگو با فرزندان، اعطای وظایف خاص و محدود به فرزندان در امور منزل متناسب با محتوای آموزشی، آموزش نظم در انجام کارهای روزانه و آموزش برنامه‌ریزی در انجام کارهای روزانه از جمله وظایف مهم والدین هستند. در واقع این دو مهارت شناختی و اجتماعی در نقش تسهیل‌کنندگی والدین پیش‌بایست‌های یادگیری دانش‌آموزان و مهارت‌های پایه آنها برای تسهیل یادگیری هر چه بیشتر در حوزه‌های مختلف علمی، فرهنگی، اجتماعی است.

آمیختگی بیشتر آموزش‌های مجازی دانش آموزان با خانواده، نقش هدایت‌کنندگی والدین را می‌طلبد تا بستر یادگیری عمیق را در دو بخش، حصول دانش آموزان در یادگیری مستقل و حصول آنها به هدف‌های آموزشی منجر شود. یادگیری مستقل: افزایش آگاهی از سبک یادگیری، افزایش درک و آگاهی از دغدغه‌ها و مسائل آموزشی (نقاط ضعف آموزشی)، افزایش درک و آگاهی والدین از حوزه‌های بسیار جذاب آموزشی فرزندان خود و افزایش آگاهی والدین از روش‌های تدریس است و بخش حصول به اهداف آموزشی شامل: مشارکت در انتخاب محتوای آموزشی، مشارکت در طراحی محتوای آموزشی، همکاری با معلم جهت ایجاد فضای آموزشی پویا و مسئولیت‌پذیری و تعهد بیشتر والدین در ارتقای کیفیت آموزش می‌باشد. باید توجه داشت که ورود والدین به این نقش، نفوذ هرچه بیشتر آنان را در آموزش، تعالی بخشیدن یادگیرندگان در یادگیری مستقل و کسب اهداف آموزشی را به دنبال دارد.

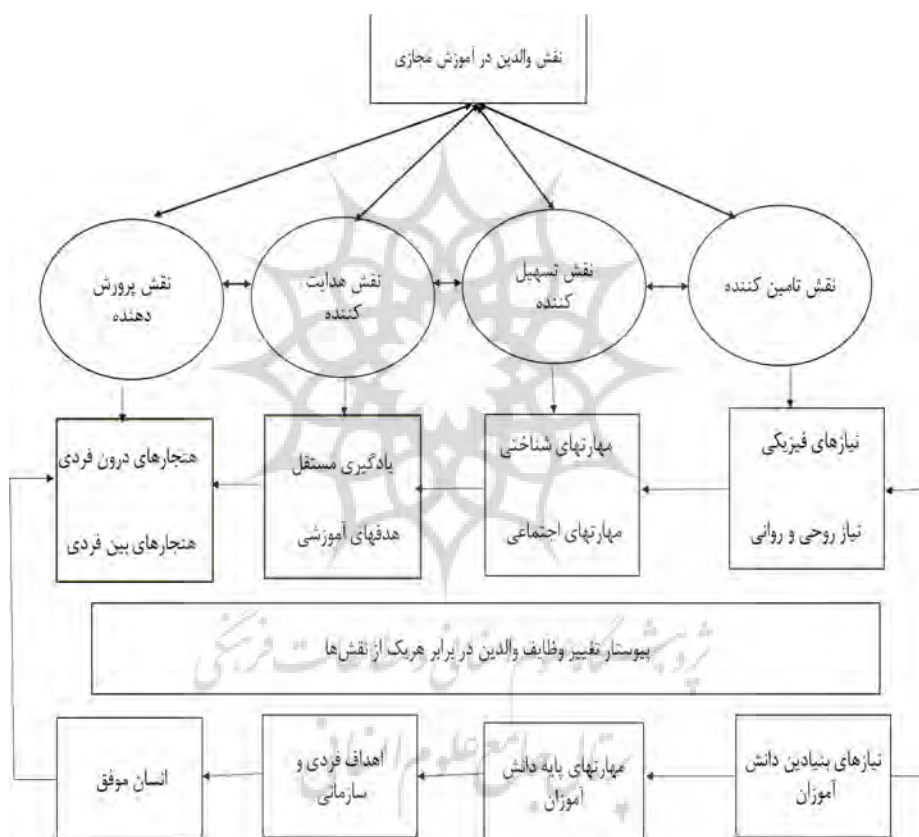
دغدغه هر نظام آموزشی این است که با هر سبک و روشی که از آموزش برای دانش آموزان بهره می‌گیرد از تربیت یک انسان کامل غفلت نورد، این امر در آموزش‌های مجازی از والدین، نقش پرورش‌دهنده را می‌سازد که موجبات شکوفا شدن دانش آموزان را در دو بعد درون فردی و بین فردی مهیا می‌سازد.

در بعد درون فردی اهم وظایف والدین عبارتند از: ارائه راهکارهایی جهت گسترش حیطه تجربه‌ورزی فرزندان (اجتماعی، آموزشی، اخلاقی)، توجه و همکاری کلیه اعضای خانواده جهت درک بیشتر تاثیرات و پیامدهای فضای آموزش مجازی در منزل، توجه و همکاری کلیه اعضای خانواده جهت تلاش بیشتر در اجرای محتوای های آموزش مجازی، آگاهی بیشتر والدین از ویژگی‌های شخصیتی و سعی در بهبود آن (خجالتی، پرخاشگر، زمینه‌های علاقه مندی) و تلاش بیشتر والدین در بهبود ویژگی‌های شخصیتی فرزندان (خجالتی، پرخاشگر) نمایان می‌شود. همچنین در بعد بین فردی نیز می‌توان به وظایفی مانند همفکری والدین جهت شناسایی راه درست پرورش مهارت‌های شخصیتی-اخلاقی، توجه بیشتر والدین به رفتار خود به عنوان منشا اثر و تلاش جهت شفاف شدن حوزه‌های اختلاف (تفاوت و تشابه) والدین و فرزندان اشاره کرد.

سوال دوم: الگوی مفهومی نقش والدین در آموزش مجازی چیست؟ برای پاسخگویی به این پرسش نیز با توجه به مبانی نظری و مصاحبه والدین در زمینه نقش خود، مقوله‌های اصلی و فرعی مربوط به پدیده نقش والدین در آموزش مجازی احصا شد. در این مرحله، پژوهشگر براساس درک خود از پدیده مورد مطالعه براساس کدگذاری محوری و ارائه روابط بین مقوله‌های موجود

و الهام از مبانی نظری همراه با بررسی مجدد مصاحبه‌ها و کدگذاری‌ها، مدل مفهومی زیر را ترسیم نموده‌است که تعدادی از متخصصان حوزه آموزش آن را تایید نموده‌اند.

نمودار ۱: الگوی نقش والدین در آموزش مجازی

بحث و نتیجه گیری

بحث و نتیجه گیری در این پژوهش ۴ نقش اصلی تامین کننده، تسهیل کننده، هدایت کننده و پرورش دهنده شناسایی شد. این نقش ها به ترتیب سطح مشارکت بیشتری از والدین را بیان می کند. از نقش حضور والدین که تنها به عنوان تامین کننده نیازهای فیزیکی و روحی روانی دانش آموزان هستند، به حضور پررنگ تر که کسب مهارت های شناختی و اجتماعی را برای دانش آموزان تسهیل می کنند. دانش آموزان را به سمت فراگیری نحوی یادگیری مستقل و هدفهای آموزشی هدایت می کنند. در نهایت والدین با انتقال هنجارهای درون فردی و بین فردی به پرورش یک انسان موفق به ایفای نقش می پردازند.

گسترده زمانی و مکانی بدون محدودیت این نوع آموزش، بزرگترین حسن آن می باشد که کلیه دانش آموزان بدون توجه به شرایط اقتصادی از یک نوع کیفیت آموزش بهره مند می شوند. اما این امر منوط به برخورداری دانش آموزان از وسایل الکترونیکی و نحوه کار با آنهاست. با روند فعلی که بسیاری از خانواده ها قدرت خرید وسایل الکترونیکی را نداشتند، بسیاری از دانش آموزان از تحصیل محروم شدند. بنابراین والدین در نقش تامین کننده از یک سو با خرید لوازم الکترونیکی و فراهم سازی شرایط فیزیکی مطلوب از سویی دیگر، تامین نیازهای روانی از قبیل آرامش، کاهش اضطراب و نگرش مثبت به تامین نیازهای بنیادین برای شروع آموزش مجازی فرزند خود می پردازند. این یافته پژوهش با تحقیقات (Kong, 2018) همسو می باشد که او نیز در تحقیق خود، پشتیبانی فنی والدین را یکی از مهمترین حمایت های آنها در محیط یادگیری مجازی برمی شمارد (Kong, 2018)

در آموزش های حضوری، رفتن دانش آموز به مدرسه و فراگیری آموزش های رسمی در کلاس درس با یک فاصله مکانی از محیط خانه و خانواده باعث می شد تا والدین خود را مبرا از دخالت در آموزش و نحوه یادگیری دانش آموزانشان قلمداد کنند. مشارکت آنها بیشتر با محوریت برنامه انجمن اولیاء و مربیان بود که مسائل مالی و برنامه های فرهنگی مدارس در آن مطرح می شد. اولیاء یک گزارش شفاهی توصیفی و یا کتبی بصورت کارنامه از معلم دریافت می کردند. اما هم اکنون در محیطی قرار گرفتند، دانش آموزان این مقطع از فضای آموزش مجازی و نحوه مشارکت خود و فعالیت در کلاس های درس با معلم و سایر دانش آموزان اطلاعاتی ندارند و حتی نظم و برنامه ریزی برای انجام فعالیت های کلاسی در کنار سایر فعالیت های روزانه برخوردار نیستند. مثلا به نقل از یکی از والدین "یکی از کارهایی که انجام میدم اینکه بچه مو ترغیب می کنم که این آموزش مجازی هم مثل مدرسه رفته، هرکاری که تو مدرسه انجام می دادی باید الان هم انجام بدی، درس های معلم رو آماده کنی، کارهایی که ازت میخوان رو انجام بدی" حضور والدین

به عنوان نقش تسهیل کننده، دانش‌آموزان را در دستیابی به اهداف یادگیری با توجه به مهارت‌های شناختی و اجتماعی آنها یاری می‌رساند. این یافته نیز با تحقیقات (Nikken & Jansz, 2017) همسو می‌باشد. آنها در تحقیق خود به این موضوع می‌پردازند که والدین با توجه به عدم آگاهی دانش‌آموز خود از سواد رسانه‌ایی، استراتژی‌های مختلفی را برای مداخله و تسهیل یادگیری آنان بکار می‌گیرند. رفتار والدین در نقش هدایت کننده و با گذر از مرحله کمک به کسب مهارت‌های شناختی و اجتماعی و تسلط دانش‌آموزان بر این مهارت‌ها بایستی به تدریج آنها را به سمت کسب مهارت در زمینه "یادگیری عمیق" هدایت کند. توجه به این هدف مهم، بخشی از آن مربوط به رفتار والدین در حصول دانش‌آموزان به مقوله فرعی یادگیری مستقل و توجه به گزاره‌هایی است که آنها را در این حوزه توانمند می‌سازد و بخشی دیگر از آن مربوط به مقوله فرعی حصول به هدف‌های آموزشی است که با مشارکت والدین به سمت غنی شدن هدایت می‌شود. دانش‌آموزان ذینفعان اصلی هدف‌های آموزشی هستند و والدین آنها به عنوان بهترین ناظر در کنش بین هدف‌های آموزشی و یادگیری دانش‌آموزان هستند. والدین با این نقش هدایت دوجانبه فرایند آموزش و یادگیرنده را دارا هستند. آنها از یک طرف با همراهی خود در این نقش، به دانش‌آموزان می‌آموزند که چطور فعالانه در محیط آموزش مجازی یاد بگیرند و اطلاعات را پردازش کنند. این امر دانش‌آموزان را به سمت خود تنظیمی هدایت می‌کند و از طرف دیگر، با مشارکت خود در انتخاب و طراحی محتوای آموزشی و ایجاد فضای پویا، دانش‌آموزان را به حصول درمورد اهداف آموزشی یاری می‌رساند زیرا با مشارکت خود در این بخش، در نحوه فرایند ادراکی و حل مسئله دانش‌آموز خود سهیم می‌شوند. به عنوان مثال یکی از والدین گفت "کاری که از دست من برمیاد / اینکه که دقت موبالا ببرم، چهارتا کتاب بخونم و شبکه آموزش رو نگاه می‌کنم تا بهتر به بچه ام درس بدم و مطالب خوب بگیره" که با تحقیقات (Zaman et al., 2016) همسو می‌باشد. او در تحقیق خود، برای این وظایف والدین، نقش یادگیری مشارکتی را در نظرمی‌گیرد که به عملیاتی شدن یادگیری و سرمایه‌گذاری برای یادگیری عمیق دانش‌آموزان تاثیر بسزایی دارد.

در نقش پرورش دهنده، نیز به آمیختگی هرچه بیشتر آموزش مجازی در بستر خانواده نفوذ کرده است. به نحوی که نمی‌توان همانند سابق به ارزیابی دستاوردهای برنامه درسی آشکار پرداخت، بلکه در این نوع آموزش خود والدین را می‌توان در مقام «یادگیرنده و معلم» قرار داد. «یادگیرنده» از محتوای درسی مانند این مثال که "آموزش مجازی سودش برای من این بود که تو درس زبان انگلیسی خودم خیلی مشکل داشتم. و اصلا تو دوران مدرسه، خودم زبان رو متوجه نمی‌شدم ولی

الان با تدریس معلم زبان انگلیسی پسر، تو فضای مجازی، خیلی خوب بوده و دارم خودم هم یاد می‌گیرم و به پسر هم یاد میدم".

و شناخت بیشتر فرزند خود و «معلم» برای اصلاح نقاط ضعف آموزشی، شخصیتی و اخلاقی فرزندان. مانند این مثال "الان متوجه شدم که بچه ام نمی‌تونه از حق خودش دفاع کنه. یا موقعی که گرسنه میشه، سیستم عصبی اش بهم می‌ریزه، دست خودشم نیست". در واقع مصاحبه با والدین نشان داد که ارتباط آنها با فرزندان با محوریت آموزش مجازی، شناخت و درک آنها را از فرزندان در جنبه‌های مختلف آموزش، شناختی، روحی و روانی افزایش داده‌است و از سویی دیگر مسئولیت آنها را به عنوان یک «مادر و معلم پنهان» و یا «پدر و معلم پنهان» دو چندان ساخته‌است.

زیرا فرزندان به رفتار والدین تنها به عنوان مادر یا پدر نمی‌نگریستند، بلکه از آنها پدر و مادر معلم که باید با دقت بیشتری از رفتار آنها یاد بگیرد، تلقی می‌شدند. نقش پرورش دهنده محصول فضای علمی رسمی و غیررسمی است که در خانواده شکل می‌گیرد و والدین را با عملکردی سازنده‌تر به سمت پرورش فرزند خود از دانش آموز صرف به سمت انسانی با کمالات اخلاقی، شخصیتی و رفتاری رهنمون می‌سازد. این نقش تنها منحصر به بعد هنجارهای درون فردی و خصلت‌های فردی دانش‌آموزان نیست بلکه بعد هنجارهای بین فردی و خصلت‌هایی که دانش‌آموزان باید با سایر افراد کسب کنند را نیز در بر می‌گیرد. که با تحقیقات (Zaman et al., 2016) همسو است. آنها پی بردند که این نقش از والدین، "استفاده مشترک" نام دارد که با اشتراک وسایل الکترونیکی بین والد-فرزند، والدین نقش خواهر یا برادر "گمشده" را بر عهده دارند. آنها از شکل دادن به تجارب و تصمیم‌گیری مشترک دیجیتال با فرزندان خود، لذت می‌بردند (Zaman et al., 2016).

در بازتعریف نقش والدین در آموزش مجازی چهارنقش تامین کننده، تسهیل کننده، هدایت کنند و پرورش دهنده مطرح شد و یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد سیر مفهومی تکاملی از ورود سطحی والدین به آموزش مجازی فرزندان به ورود عمیق‌تر و سازنده‌تر آنها وجود دارد. برخلاف آنچه تصور می‌شود، آموزش مجازی تنها انتقال محتوای برنامه درسی و مباحث پایه‌ای یادگیری را در بر نمی‌گیرد، بلکه این نوع آموزش جهت تقویت کانون خانواده و اصلاح رفتارهای دانش‌آموزان نیز نقش مهمی داشته‌است. اگرچه با مشکلات زیادی از قبیل فقدان نگرش مثبت نسبت به آموزش مجازی، عدم وجود سواد رسانه‌ای، عدم آگاهی والدین از نقش‌هایی که در آموزش مجازی باید داشته‌باشند، وجود دارد اما برنامه‌ریزی صحیح در زمینه آموزش‌های مجازی مزایایی

از جمله تقویت بعد علمی دانش آموزان، تقویت رابطه فرزند و والدین، اصلاح رفتار دانش آموزان، عدالت آموزشی و افزایش سواد رسانه‌ای را به دنبال دارد.

ورود والدین به عرصه آموزش‌های مجازی با توجه به گزاره‌هایی که در این تحقیق شناسایی شدند می‌تواند راه برون رفت بسیاری از مشکلات ذکر شده باشد اما متأسفانه با شرایط فعلی والدین ترجیح می‌دهند که سیاست گوشه‌گیری و منزوی بودن از آموزش‌های مجازی را پیش بگیرند و کاملاً بی‌تفاوت و یا صرفاً سطحی و منفعل برخورد کنند.

- تهیه وسایل و تجهیزات به ویژه در مناطق محروم بار سنگینی بر دوش والدین است، پیشنهاد می‌شود که والدین در این زمینه مطالبه‌گر باشند و نسبت به تهیه وسایل مورد نیاز توسط نهادهای رسمی اقدام نمایند.

- مشارکت بیشتر والدین با معلم جهت طراحی اهداف و محتوای آموزشی
- افزایش اطلاعات از نحوه استفاده از ابزارهای الکترونیکی و تقویت سواد دیجیتال
- در رویکرد فعلی، خانواده نقش اساسی در تربیت فرزند دارد. لازم است حاکمیت با توانمندسازی و آموزش والدین، زمینه‌های همکاری و مشارکت آن‌ها را در ایفای بهتر وظایف خود فراهم آورد. در این مدل خانواده بستری برای رشد و یادگیری مهارت‌های زندگی دانش‌آموز خواهد بود که در رویکرد سنتی مغفول واقع شده است. بنابراین در این زمینه یکی از وظایف حاکمیت برنامه‌ریزی و بسترسازی جهت توانمندسازی و ارائه آموزش‌های لازم به والدین است.

همچنین ایجاد مدارس مجازی را باید به چشم یک فرصت برای ایجاد تحول در راستای اسناد بالادستی نگریست و این تغییر پارادایم باید ما را یک گام به اهداف بیان‌شده نزدیک کند. در این راستا، در کنار نقش والدین که در مطالب فوق به آن پرداخته شد، به موارد زیر نیز باید توجه شود.

- لازم است آموزش و پرورش راهبری بخش خصوصی را برای تولید محتوا و ابزارها انجام دهد و بستری برای معرفی محصولات و خدمات، ایجاد کند. با این کار زیست‌بوم آموزش مجازی کشور نیز تقویت خواهد شد.
- با تولید محتوا توسط گروه‌ها و بخش‌های خصوصی و مردم نهاد، گنجینه‌ای از محتوا در قالب‌ها، سطوح یادگیری و بر اساس رویکردهای ادراکی مختلف در اختیار معلم قرار خواهد گرفت و معلم می‌تواند متناسب با نیاز و استعداد هر دانش‌آموز محتوای موردنظر خود را انتخاب و در اختیار یادگیرندگان قرار دهد.

- در این رویکرد نسبت به حکمرانی مدارس مجازی، خانواده نقش اساسی در تربیت فرزند دارد. لازم است حاکمیت با توانمندسازی و آموزش والدین زمینه‌های همکاری و مشارکت آن‌ها را در ایفای بهتر وظایف خود فراهم آورد. در این مدل خانواده بستری برای رشد و یادگیری مهارت‌های زندگی دانش‌آموز خواهد بود که در رویکرد سنتی مغفول واقع شده‌است. بنابراین در این زمینه یکی از وظایف حاکمیت برنامه‌ریزی و بسترسازی جهت توانمندسازی و ارائه آموزش‌های لازم است.

References

- Batool, T., & Raiz, J. (2020). Exploring Parents Involvement in University Students Education. *Journal of Business and Social Review in Emerging Economies*, 6(1), 187-196
- Burgess, S., Greaves, E., & Vignoles, A. (2019). School choice in England: evidence from national administrative data. *Oxford Review of Education*, 45(5), 690-710
- Carpenter, B. W., Young, M. D., Bowers, A., & Sanders, K. (2016). Family involvement at the secondary level: Learning from Texas Borderland Schools. *NASSP Bulletin*, 100(1), 47-70.
- Gohari, Zohreh, Jamshidi, Laleh, Amin Beidakhti, Ali Akbar (2015). In order to investigate the barriers to parental participation in school affairs in Semnan. *Bi-Quarterly Journal of Educational Planning Studies*. (4) 7. 133-162. (in Persian)
- Gonzales, S. M., & Gabel, S. L. (2017). Exploring involvement expectations for culturally and linguistically diverse parents: What we need to know in teacher education. *International Journal of Multicultural Education*, 19(2), 61-81
- Goodall, J. (2018). Leading for parental engagement: working towards partnership.
- Haji, J., Mohammadi Mehr, M; Mohammad Azar, H, (2021), Representing the problems of education in virtual space using Shad program during the corona pandemic period: a phenomenological study, *Quarterly Journal of Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 11(3), 153-174. (in Persian)
- Hasan, N., & Bao, Y. (2020). Impact of “e-Learning crack-up” perception on psychological distress among college students during COVID-19 pandemic: A mediating role of “fear of academic year loss”. *Children and Youth Services Review*, 118, 105355
- Kayama, M., & Haight, W. (2018). Balancing the stigmatization risks of disability labels against the benefits of special education: Japanese parents' perceptions. *Children and Youth Services Review*, 89, 43-53
- Keefe, E. S. (2020). Learning to Practice Digitally: Advancing Preservice Teachers' Preparation

- Kong, S. C. (2018). Parents' perceptions of e-learning in school education: Implications for the partnership between schools and parents. *Technology, Pedagogy and Education*, 27(1), 15-31
- Laranjeiro, D., Antunes, M. J., & Santos, P. (2017). Multimedia platform development for parental involvement in learning of children attending kindergarten-iterative cycles of development. *In International Conference on Computer Supported Education (Vol. 2, pp. 208-219).*
- Mirkizadeh, Mehdi, Sattari, Sadraddin (2017). Investigating the relationship between parental involvement and academic achievement of *fifth grade students in Gorgan. Study of Iranian Social Sciences*. 55. 62-75. (in Persian).
- Niaz Azari, K., Behnam Far, R; Andi, S, (2012), the effect of using information and communication technology on the learning of elementary students, *information and communication technology quarterly in educational sciences*, 2(3), 31-43. (in Persian)
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and technology*, 39(2), 250-266.
- Shahpanah, Mandana, Ghanbar Tehrani, Nasim, Abdollahi, Bijan (2017). Presenting a model for measuring the readiness of parents to use the facilities of the smart school (Case study: Sama smart school software, Tehran Olympic Village). *The Second Conference of Islamic Humanities*, October 6, 2017. (in Persian)
- Shahzad, S. K., Hussain, J., Sadaf, N., Sarwat, S., Ghani, U., & Saleem, R. (2020). Impact of Virtual Teaching on ESL Learners' Attitudes under COVID-19 Circumstances at Post Graduate Level in Pakistan. *English Language Teaching*, 13(9), 1-9
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., De Ferrerre, E., & Looy, J. V. (2016). A qualitative inquiry into the contextualized parental mediation practices of young children's digital media use at home. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(1), 1-22